

L'IDIOMA VALENCIÀ A LES ESCOLES

Conferència pronunciada en la Associació
Provincial de mestres oficials de Castelló, per
CARLES SALVADOR, mestre de Benassal

Pronunciada
el 3 joliol de 1919

Publicada
el 16 novembre 1919

*La conversió de l'idioma
de València*

Senyores, senyors: Dos paraules...

...Per a manifestar que tinc a gran honor el poder llegir aquestes quartelles a un auditori tan distingit com eï present, que m' concedix benevolència, que me hostatja entre 'ls seus braços per a treballar fermament per la cultura pàtria, tan decaiguda fins avui, pero que indubtablement s' alçarà per a conseguir el primordial lloc que se mereix, si totes les Associacions provincials de l' Espanya, organitzen i funden Seccions de Cultura com la que ací a Castelló el Magisteri oficial acava de crear, i quina primera actuació és la Conversa Pedagògica que en aquest lloc s' inicia ara.

Als cervells de tots els presents estarà gravada l' importància pedagògica d' aquestes conferències i al cor tindran la necessària amor per al estudi dels nous problemes que n

aquesta sala es manifestaran d' avui en avant, sent aqueixa amor una gran benevolència i una transigència gran; i més gran si cap, en el actual moment en que vinc a llegir-vos un treball, el qual títol solament ha sigut pare de polèmiques, de discussions, de desavenències espanyolistes. Però no cregau que jo vinc amb aqueixa mateixa intenció, no. L' obra política podrà separar voluntats; però la pedagògica no pot menys que apretar als mestres baix d' una senyera; la senyera de la Cultura.

Jo no vinc a fer política ni a raonar políticament per a explicar el per qué de l'ús de l' idioma valencià en les escoles. Tenien els xics valencians uns altres defensors més sòlids i a d' aquests me limitaré.

Des dels primers moments tinc que ser franc. L' advocar per el valencià, no indica aversió a ninguna altra llengua del món; totes per a mi em mereixen el mateix respecte. I aixina

com totes les mares són sagrades com la mare meua, aixina totes les llengües són com la llengua del meu còr.

Però com l'idioma és el transmissor del pensament i les idees quant més clares siguen exposades, més comprensió d'elles pot haver, per això no he dubtat en dur ací la meua disertació escrita en aquesta ibèrica llengua, tan espanyola com totes les de la península.

Jo soc valencià. Tinc més facilitat d'expressió en la meua llengua vernàcula que en ninguna altra, i no tractant-se d'un acte oficial manat pel Govern espanyol, em crec, no en el dret de la llibertat en la elecció d'idioma, sinó en la obligació de manifestar-me en aquesta llengua valenciana, única per a mi capaç de donar-me el lèxic que necessite per a desenrotllar la matèria que em propose.

Perdone, puix, si algú dels presents no em comprén massa en el meu idioma. L'expressar-se cadascú com sap, és acte perfectament civil, que han de reconeixer i acceptar, si volem passar per homes civilitzats, disposats a fer cultura.

El problema pedagògic

Des de que el nostre pedagog En Lluís Vives es feu partidari en la seua obra cim "De tradendis disciplinis", de l'ensenyança en la llengua vernàcula de l'alumne, aportant abun-

dants els raonaments filosòfics i pedagògics fins avui, la qüestió és plantejada dins els termes científics—d'igam-ho així,—i d'ells no ens podem apartar, si volem que la nostra llabor no siga malmesa per les passions polítiques, que avui tot ho enverinen.

El filòsof de València ja tancà les portes de l'Edat Mitja i obrí les del Renaixement per on passaren el gran Comenio publicant en 1631 la "Porta de les llengües obertes", i els jansenistes que en 1643 obrien en Port Royal les seues escoles on se ensenyava en francès tot el programa i es desterrava el llatí i el grec—per primera vegada,—de les escoles de primeres lletres.

Des de llavors, tots els pedagogs, humanistes i filòsofs han clamat i reclamat virilment la ensenyança en la llengua materna dels alumnes. I per no fer llarguíssima aquesta disertació anotant frases i llibres dels sabis que sobre l'assumpte han escrit, apleguem al camp pedagògic del segle passat, on al costat de les figures de Froebel i Pestalozzi s'alça la eminent obra del pare Girard, autor del "Curs educatiu de la llengua materna", i de "l'Ensenyança de la llengua materna", monument que publicà als 79 anys, és a dir, quan es trobava en la possessió de les seues fecondes idees.

I avui, quan el problema que ens ocupa està resolt de fet per tots els equilibrats cervells de la Pedagogia,

avuí és quan més s'impugna dins de l'Espanya i fins pels mateixos mestres, veient una qüestió de procediment que és l'única salvació espanyolista a l'acabament de la gran guerra. S'havia abandonat tota la llabor dels sabis, se volien fer els funerals a la llabor del sabis, i les idees que 's tocaven entre si, han eixit a la superfície de la pau per a sostindre que *“voler dependre una llengua estrangera abans que la llengua materna, és tant com voler pujar a cavall abans de saber acaminar”*.

Aquesta frase, que tant ingeniosament deia Comenio en el període del Renaixement, es pot repetir avuí ad aquells que negligentment sostenen—no sé amb quines forces—que la llengua única de les escoles ha d'ésser la oficial en perjudici de la cultura pàtria. Aquesta frase famosa pel seu contingut, ve a retratar de folla la ideologia de la Revolució francesa, que avuí és reformada fins los seus mateixos fonaments, i quin major puntal era l'expurgació dels trenta “patois” de la llengua francesa, que pretenien els polítics de la Convenció, no obstant patira de mort la llibertat individual que proclamaven i la intel·lectualitat que defenien.

Diem clarament, que des del Renaixement fins avuí, s'ha sostingut molt alt i molt clar que el no donar l'ensenyança en la llengua materna és atrofiar una bona part de la joventut; i si nosaltres, els mestres, ham

d'aprofitar per a quelcom més de lo que els polítics desitjen que aprofitem, tenim que treballar perquè s'abolisca en l'Espanya que procurem fer gran i esplendorosa, les errònies idees de la Convenció francesa, fetes arraelar. ací per homes no tant enciclopèdics ni tant amatents del poble com aquells de la germana França.

El fet biològic

“La llengua és—deia l'Herder—solidificant les valors quantitatives, l'ànima mateixa dels pobles feta visible i tangible.”

Per a que nosaltres pugam demanar per tot arreu que s'entronitze l'idioma valencià a les nostres escoles, hem de demostrar que el nostre poble té l'ànima visible i tangible; que parla el valencià; per voluntat pròpia, i, encara més, contra la voluntat del poble que el governa.

I voler demostrar açò que ja és demostrat per si mateix, és caure en un ridícol. No, voluntàriament, no caurem nosaltres en tan gran ridícolesa.

Es ben notori que, dels 24.745 quilòmetres que té la superfície total del reialme valencià, 15.359 quilòmetres són de parla valenciana, i 9.386 quilòmetres són de parla castellana.

La població corresponent a l'esmentat territori és de 1.641.139 habitants; i d'aquests 1.300.388 són de parla valenciana, i 340.751 de parla

castellana. I si d' aquestes quantitats descomptem el territori i la població corresponents a la *Meseta* de Requena i Utiel, que és castellana perquè ho fon fins al segle XIX, ens resulta que el reine valencià, que parla el castellà, és de 7.882 quilòmetres i de 301.174 habitants.

Per lo que es veu que València té una aclaparadora majoria que no parla la llengua oficial. Açò és un fet innegable que ens dona tota la força i tota la valor necessària per batallar en pro del dret que tenen els xics de llengua valenciana a rebre una ensenyança racional dins les escoles de la seua terra.

I aquests milenars d' alumnes que per imposició d' una absurda unitat de llenguatge per a tots els països de l' Espanya que no parlen l' idioma castellà, entren en les escoles portant al cor, al cervell i als llavis, la parla indígena i els obliguen d' un bell-ensac a rebre l' instrucció per mig d' un vehicol que no entenen.

I açò és un mal gravíssim ja que l' explicació de les diverses disciplines resten confoses en absolut, i en compte d' acaminar combatent l' analfabetisme, s' avança semblant-lo en nostre voltant, després d' haver malgastat energies i pressuposts, sangnant quasi inútilment part de la riquesa espanyola en obra contrària a la fi en que deu ésser destinada.

(Concluirá.)

Jo veig que al no considerar legal la reforma que reclamem per a bé del poble escolar, es fa una enorme iniquitat de dret i de justícia; perquè solament és comprensible que se vulga destruir un idioma, una llengua viva, quan la terra que la parla ha sigut dominada. Però si els valencians som iguals als de més espanyols; si tots formem gloriósament la essència del poble espanyol; si València és una de les més riques comarques de l' Ibèria, a la nostra escola se la tracta com a escola conquistada i aqueixa desigualtat és denigrant per al que la obliga i fa legal i per al que l' acata sense protesta.

No hi ha llei racional que pugui mantindre el principi antipedagògic de que ací parlem, serenament, mentre es veu que l' alumne pren l' escola per lloc de tortura per la rigor memorista que en ells s' observa.

D' ací es segueix lo següent: El mestre explica baix normes pedagògiques. Els xics que 'n o entenen l' explicació en llengua legal es distrauen primer per a acabar aborrits; i aquell que s' inicia en la carrera del magisteri ple d' ideals montessorians, acaba per donar llibres de text a discipuls, deixant que repetixquen mecànicament el contingut de la obreta aprobada per el Consell d' Instrucció, *para que sirva de texto en TODAS las escuelas del Estado español.*

D' aquesta manera es fa impossible servir-nos degudament dels nous mètodes de la Pedagogia; i tota la llabor d' Herbart, de Pestalozzi, de la Montessori i dels altres amatents de l' ensenyança intuitiva, queda relegada en l' Espanya ad aquells països que tenen per llengua vernàcula

la llengua oficial, com si els demés pobles, i entre ells aquest llevantí, no foren dignes de major cultura i de major progrés.

El xic parla a la llar, al carrer, i —encara que no se vullga— el xic parla a l' escola la llengua valenciana. I si l' escola ha de fer obra continuadora de la família, i al mateix temps ha de preparar al xic per a la vida, no li podem robar la llengua, ni l' ensenyança de la llengua, ni l' instrucció per mig de la seua llengua, ni la educació, ni la religió, ni la moral que solsment comprén per mig de la seua llengua.

Recordem l' interés que té el Papa en que la Doctrina Cristiana s' explique en les catequèsis per mig de les llengües maternes, per a que no patixquen els dogmes. I és que ia religió, com l' escola, no pot apartar les seues ensenyances de les normes que la Pedagogia li marca.

Dualitat de llengües?

Som conseqüents amb les nostres lleials creències. Ham dit que a València hi ha població de llengua valenciana i, al mateix temps, de llengua castellana. També ham dit que l' escola deu preparar a l' alumne per a la vida. Com la vida del xic, al fer-se home, ha d' ésser relacionada amb els castellans en tots els seus ordres i manifestacions, tenim l' obligació d' ensenyar la llengua de Cervantes.

Vol dir açò que a les nostres escoles haja dualitat de llengües?

Clarament, no.

Dualitat de llengües vol dir que des del primer dia en que l' xic entra en la escola, el mestre ha d' escomençar d' ensenyar-li les paraules més indispensables del castellà amb

relació al programa escolar; les paraules més vulgars; els noms de les coses que el rodetjen, i això és lo que avui fem tots, perdent moltíssim de temps i treballs, deixant, per conseqüència, retrasadíssima l' instrucció dels alumnes.

No; açò pecaria d' antipedagògic encara.

El mig únic d' equanimitat és el donar tota la llabor en valencià, fent estudiar en el últims anys una assignatura més: Llengua castellana amb eixercicis de lectura i escriptura i estudi de Gramàtica.

A l' eixir el xic de l' escola de pàrvuls ja deu portar a la elemental un grau de cultura i d' educació suficient per a començar amb profit l' obra continuadora. Dels sis anys fins als 10 anys o als 11 rebrà un notable augment d' ensenyança. Tindrà sòlides nocions de llengua materna. Deduirà les regles gramaticals dels eixercicis de lectura i redacció. Haurà entés quelcom de ciències i lletres. Tindrà l' intel·ligència desperta per a estudis bilingües comparatius, i heu's aci el punt obligat per a dependre el castellà.

Sabent bastant una llengua, la pròpia, i augmentant gradualment aqueixa sabiesa, se li pot donar a llegir, després d' haver-lo preparat lo suficient, un llibre de lectura, que, tenint a les pàgines impars, el texte valencià porte a les pàgines pars la corresponent traducció castellana. I si aquest llibre fora escrit amb amor i mètode, a cada pas solucionaria dificultats no mai massa grosses per a que es quedaren confoses.

I a l' uníson, la redacció de petites frases passant a la composició de contes, historietes, lletres familiars i lliçons d' estudi, sempre baix la direcció del mestre i la consulta d' un vocabulari valencià-castellà.

Sabent-se la llengua materna, es deu estudiar la llengua castellana com s' estudién totes les llengües estranyes i fins no hi hauria inconvenient en que ja iniciat l' alumne en aquells primers passos que havem dit anteriorment, fos acabat l' estudi de l' idioma oficial, parlant-li sempre el castellà per a refermar al menys la deguda pronunciació.

Com es veu i repetim, no hi ha en nosaltres aversió a les altres llengües, i fins som partidaris de que si aplega l' ensenyança obligatòria fins als 18 anys d' edat, com en les nacions bolxevistes, es done un parell de cursos de idioma Esperanto, per a mundialitzar d' aquest mode la cultura valenciana, que, dit en honor a la nostra ideologia, la volem expandida, no sols dins de les escoles, sino en el camp de la literatura, de les ciències i en el vastíssim camp de la filosofia.

El mestre, preparat

Clar que per a obtindre la reforma pedagògica que intentem, per abolir l' absurde, el crim científic que patim, és menester que el mestre estiga preparat.

De dos maneres es pot realitzar. La prèvia preparació des de les Normals, i l' instrucció dels mestres oficial i particulars que ja regenten escoles.

Si en les Normals valencianes se creara la càtedra de llengua valenciana i en les pràctiques se tinguera la cura que requerix el problema, ja tindriem resolta la preparació del mestre del pervindre.

Ara, la preparació de l' actual mestre en funcions ja ens complica l' assumpte, puix l' acumulació de feina que sobre d' ell pesa i el necessari descans que necessita a les vacances de l' estiu, o la colònia escolar, és una forta rêmora que deven destruir, i la destruïrem amb força de voluntat i de amor a l' escola. I tenint aquests dos factors a la nostra part, puix el magisteri sempre ha demostrat tindre 'ls en grau superlatiu, la preparació del mestre ja esdevé una cosa relativament fàcil.

Molts mestres del nostre reïne no és necessari que deprenghen el valencià, perquè són fills d' aquí, i el parlen. Queda, puix, reduïda la preparació a escollir i estudiar una gramàtica valenciana—la del pare Fullana per eixemple—i a assistir a un curset o dos de llengua: lectura, escriptura i gramàtica.

Els mètodes d' ensenyança cadascú dels mestres s' els porta al cervell i a la pràctica, i el material, llibres, vocabularis, diccionaris i quaderns, que dir, sense por a equivocar-me, que

la Editorial Valenciana està a punt de fer totes les publicacions, garantides per firmes no sospitoses, del material que en aquesta reforma se puga utilitzar.

Aquests cursets, fundats a base de les vacances de Nadal i de Pasqua, i de les caniculars, podrien funcionar baix els auspicis de l' Estat, dels municipis, de les societats culturals, ateneus i Universitats, i de les Associacions del Magisteri a les capitals de les actuals províncies, als caps de partit judicial i fins en aquelles localitats en que, per la seua temperatura, tingueren agradable estància. I més encara; es podrien establir cursos de valencià per correspondència, com ja ho té fet l' Associació Protectora de l' Ensenyança Catalana des del mes de març de l' any actual.

Ja veuen els amables oïdors d' aquesta passada dissertació, còm si que pareixien inescalables murades van deixant el pas franc a una Fe que porta un mall i una enclusa per forjar de l' escola vella, una altra que siga feta amb arreglo a les normes de la Pedagogia racional.

Acabament

No puc acabar aquest elogi a l' ús de l' idioma valencià a les escoles de primeres lletres, sense dir mes que siguen unes paraules sobre els cànctics escolars ja que formen part del programa obligat de les escoles, i tenen una gran importància educativa del bon gust i del ritme i del oït i dels innats sentiments de pàtria.

Per a que el càntic siga útil en absolut, ha d' ésser comprés per la massa choral; i per a que ho siga ha d' estar escrit en la llengua materna.

El càntic que parle al cor del respecte que mereixen les plantes, les flors i les fruites, de lo que valen els nius, de lo que són els deures escolars; que diga la maravella de l' aigua de la font del poble, que recorde la gesta pàtria, la llegenda religiosa o la costum típica i la festa, o el cant del mariner o del segador, ha d' ésser escrit en un idioma que no deixe estrofa sens compendre, que totes les paraules tinguen un lloc on descansar al més fons del cor, per a que no s' obliden mai més i anar recons-

truïnt l' idea de pàtria per mig de l' agradable harmonia que suposa un pentàgrama firmat per un compositor de l' infantesa.

En l' escola s' ha de cantar l' amor a les regions, al poble natal, al campanar, perquè, com diu l' insigne prologador del llibre de Curros Enriquez, "la pàtria no és l' immensa i variable extensió de territori que s' acarona baix una mateixa bandera i obediex al mateix govern; la pàtria és el municipi, és el poble on naixquem, el lloc sagrat en el qual cada casa, cada habitant i cada pedra ens recorda un moment de la nostra existència".

Així, puix, ham de donar tota l' educació, tota l' instrucció i tota l' ensenyança en nostra benvolguda i mil voltes gloriosa llengua, per poder fer cultura valenciana, ja que cada poble té una psicologia especial i necessita, per lo tant, la adaptació d' una Pedagogia especial també, fent honor al carnet de notes de la pedagoga Montessori, en el qual anota la psicologia de cada alumne, per donar a cadascú la lliçó personal que li requerix.

Fem-ho així, trenquem tots els molles vells o antiquats que ens facen nosa, per a que no siga lletra morta la gran conquesta dels mestres que en ciència pedagògica s' anomena ENSENYANÇA INTUITIVA.

Conclusions

De tot lo que ham llegit, se desprenen les següents conclusions, que tinc l' honor de posar a la vostra consideració:

1.ª Que tots els pedagogs estan contestes a l' afirmar que l' ensenyança dels alumnes s' ha de donar en l' escola a base de la llengua materna, per a que parlant-los al cor i a la intel·ligència, pugam fer obra útil a la humanitat.

2.ª Que havent en el reïne valencià població de parla valenciana que no s' expressa en altre idioma a l' entrar en l' escola, se li done al xic tota l' ensenyança en aquesta llengua, per a poder estudiar la seua psicologia, i fer ús de l' ensenyança intuitiva, a fi d' instruir-lo i educar-lo suficientment.

3.^a Qu havent al mateix reïne població de parla castellana, i tenint en compte que la vida del xic valencià ha d' ésser relacionada amb els demás pobles de l' Espanya, tenim l' obligació d' ensenyar-li l' idioma castellà, preparant-lo d' aquest mode per a la vida futura, posseint una llengua que el pose en comunicació amb milionades de persones escampades pel món.

4.^a Que quan siga possible decretar l' obligació d' assistir a les escoles fins als 18 anys, com s' acaba d' ordenar a Rússia i a l' Austria, se donen un parell de cursos de llengua Esperanto, de tan fàcil gramàtica i de tan útils resultats com suposa el comunicar-se per mig d' aquest auxiliar, amb tota l' humanitat.

5.^a Que l' ensenyança del castellà en les escoles de parla valenciana comence quan els alumnes tinguen un grau suficient de cultura i una intel·ligència prou desperta per a fer estudis bilingüe-comparatius, mètode el més universalitzat de tots per a dependre llengües no pròpies.

6.^a Que a les grans poblacions valencianes on hi ha xics de parla castellana, fills de residents castellans, se creen escoles d' ensenyança a base de l' idioma castellà, i on s' ensenye el valencià segons les normes ja explicades i proposades. I d' aquesta mateixa manera deu donar-se l' ensenyança a les localitats valencianes de parla castellana.

7.^a Que per a poder realitzar amb profit aquesta llabor, deu reformar-se el programa d' assignatures de les escoles Normals, en el sentit de la creació de càtedres de llengua valenciana i en el sentit en que els normalistes fassen ús del valencià en les pràctiques d' ensenyança. Els mestres que ja regenten escoles el dia que s' implante aquesta necessaria reforma, deuen assistir als cursos de valencià que se creen; i

8.^a Que 'ls mestres que, procedents d' altres regions, vinguen a establir-se a la nostra terra, prenguen possessió de les seues places, previ examen demostratiu d' estar en condicions de donar l' ensenyança en valencià.